

Förenklad samhällsekonomisk analys av projekt i Samordningsförbundet Jönköping

1. Sammanfattning

Denna rapport innehåller en form av samhällsekonomisk analys av kostnader för och intäkter från de två projekt som finansierats helt eller delvis av Samordningsförbundet Jönköping under år 2008-2009.

Den absolut största och viktigaste vinsten i de båda projekten är den hjälp projekten gett till många av dess deltagare i form av förbättrad rehabilitering. I två bilagor till samordningsförbundets delårsrapport för första halvåret 2009 (se hemsidan www.finsamjonkoping.se) redovisas många uppgifter om hur deltagarna påverkats av projekten.

Samtidigt är analys av de ekonomiska effekterna viktig för att få fram underlag till beslut om nya satsningar. Därför har denna samhällsekonomiska analys gjorts. I rapporten dras följande slutsatser:

Angående projekt Från ohälsa till hälsa:

- **projektet förefaller vara lönsamt för samhället redan efter mindre än ett år**
- **på 3 år beräknas projektet generera en samhällsvinst på närmare 6 milj kr**

Angående Kvinnoprojektet, för kvinnor med långvarigt beroende av försörjningsstöd:

- **projektet förefaller vara lönsamt för samhället redan efter ett år**
- **på 3 år beräknas projektet generera en samhällsvinst på över 7,2 milj kr**

Gemensamt för båda:

- **dessa former av samordnad rehabilitering förefaller ge en stor vinst för alla berörda**

2. Inledning

Samhällsekonomiska analyser har under flera år gjorts av olika typer av verksamheter och projekt inom området rehabilitering av personer i utanförskap, för att se vilka kostnader och intäkter som är kopplade till aktuell verksamhet.

En av de mest anlitade experterna inom området är nationalekonom Ingvar Nilsson, SEE AB. Han har bl a i år medverkat i en förprojektering för ESF-projektet ”Arbete åt alla” som genomförts av Regionförbundet i Jönköpings län tillsammans med flera kommuner, bl a Jönköpings kommun. Ingvar Nilsson har samlat sin erfarenhet och det lokala utredningsmaterialet i en rapport¹. Förra året ansvarade han bl a för en utredning som var en del av Statskontorets utvärdering av samordningsförbundens arbete.²

¹ Nilsson, 2009, ”Socioekonomisk investeringskalkyl kring en vidgad arbetsmarknad i Jönköpings län”

² Nilsson & Wadeskog, 2008, ”Den osynliga och diffusa rehabiliteringspotentialen – översiktliga socioekonomiska kalkyler kring effekter av framgångsrik rehabilitering inom ramen för samordningsförbund”

Nilssons rapporter innehåller många schabloniserade uppgifter som var och en grundar sig på tidigare, noggranna utvärderingar och utredningar.

Viss statistik har samlats in angående deltagarna i de två projekt som hittills helt eller delvis finansierats av Samordningsförbundet Jönköping. En mer ingående socioekonomisk analys av effekterna av projekten skulle kräva mer av arbetstid, tillgång till fler ekonomiska system och aktiv medverkan av varje deltagare. Sådana resurser har inte förbundet. Det är dock både möjligt och meningsfullt att i en förenklad form tolka den statistik och de erfarenheter som vi faktiskt har, med hjälp av de beräkningar som gjorts av Ingvar Nilsson m fl.

3. Schabloniserade uppgifter

Följande uppgifter hämtas från utredningar som gjorts av Ingvar Nilsson m fl de senaste åren, bl a de nyss nämnda rapporterna.

Samhällets kostnader för personer i utanförskap består inte bara i de kända kostnaderna för försörjningen, typ a-kassa, försörjningsstöd och sjukpenning. Utanförskapet kostar samtidigt samhället enorma pengar i administration/handläggning, vård och omsorg, förlorad produktion mm. De flesta personer i utanförskap har stora diffusa behov, som kräver insatser av många verksamheter samtidigt. Nilsson talar om isbergseffekter, där försörjningen bara är den synliga toppen över ytan.

Kostnaderna för utanförskapet skiftar beroende på problematik, ålder mm

Ung kvinna (ca 25år) 182.400kr/år

Äldre kvinna (ca 40 år) 382.600kr/år

Ung man (ca 25 år) 221.367kr/år

Äldre man (ca 40 år) 296.000kr/år

Beräknad genomsnittskostnad är 270.000kr/år.³

Andra utredningar visar kostnader ur ett annat perspektiv på deltagaren:

Missbrukare 572.000-1.980.000kr/år beroende på kön och typ av beroende⁴

Personer med långvarig psykisk ohälsa 400.000kr/år⁵

Långtidssjuka 300.000kr/år

Språksvaga 120.000kr/år plus isbergseffekter i form av kostnader inom sjukvård, försäkringskassa, arbetsförmedling mm.⁶

Dessa kostnader är bara en del av vad samhället kan spara/vinna på rehabilitering. Dessutom tillkommer produktionsvinster och ökade skatteintäkter.

³ Se fotnot 2

⁴ Nilsson & Wadeskog, 2006, "Det sociala företaget och samhället – Socioekonomiska bokslut för Vägen Ut! Kooperativen och Basta Arbetskooperativ" m.fl. studier

⁵ Nilsson & Wadeskog, 2007, "Bättre och billigare - Socioekonomiskt bokslut för de sociala arbetskooperativen KOS och Briggen"

⁶ Beräkningar i en ännu ej publicerad rapport om en pågående studie i Södertälje

I Jönköpings län beräknas 25-30.000 personer i arbetsför ålder befinna sig i permanent utanförskap. 8-10.000 av dem bor i Jönköpings kommun. Behovet av insatser är stort.⁷

Det samlade försörjningsmättet (kostnader för offentlig försörjning typ sjukpenning, a-kassa, socialbidrag och introduktionsersättning för flyktingar) för personer folkbokförda i Jönköpings kommun andra kvartalet 2009 var 353.656.000kr. För tredje kvartalet i rad ökar kostnaderna, efter en längre tids minskning.⁸

Utredningar av Nilsson m fl av **fördelningen av samhällets kostnader för utanförskapet** för respektive huvudman, och därmed vem som har mest att vinna på en lyckad rehabilitering, visar följande fördelning⁹:

Kommunen 42% (försörjningsstöd, missbrukarvård, stödinsatser för personer med funktionshinder mm)

Landstinget 20% (besök på vårdcentraler och öppenspsykiatri, medicinering mm)

Försäkringskassan 26% (ersättningar, handläggning mm)

Arbetsförmedlingen 9% (handläggning, utredning, anställningsstöd mm)

Rättsväsende och **övriga** 3%

4. Projekt Från ohälsa till hälsa

Målgrupp: personer i arbetsför ålder med långvarig smärtproblematik

Samhällskostnader för projektet:

793.000kr Samordningsförbundet 2008

291.320kr Samordningsförbundet 2009

79.500kr Utvärdering genom primärvårdens FoU-enhet

40.000kr Övriga kostnader ca

1.203.820kr Totalt

Alla 52 deltagarna har avslutats ur projektet. Av dessa försörjer sig 4 helt på arbete och 2 delvis, i kombination med fortsatt sjukpenning eller sjukersättning. Även en som försörjde sig genom studier vid utskrivning ur projektet har fått arbete vid en uppföljning 090812.

I beskrivning av problematik ligger deltagarna i detta projekt närmare ”äldre kvinna” ovan än ung man eller kvinna. **Kostnaden enligt schablon ligger därför snarare över än under 270.000kr/år.**

⁷ Se fotnot 1

⁸ Sammanställning av försörjningsmättet för riket, län och kommuner

⁹ Se fotnot 2, reviderad vid beräkningar för rapporten i fotnot 1.

För de deltagare som fått **deltidsarbete** görs en försiktig uppskattning att årskostnaden för samhället åtminstone minskat med **100.000kr/år**.

Många av deltagarna har haft täta kontakter med vårdcentral innan projektet. Under och efter projekttiden har dessa klarat sig i stort sett utan spontanbesök mellan planerade kontakter, vilket minskat behovet av insatser och därmed kostnaderna för vårdcentralen. Detta bekräftas av att många deltagare uppgett sig ha en bättre hälsa efter projekttiden jämfört med före inskrivning. **En försiktig uppskattning är att samhällskostnaden minskat med 40.000kr/år för 20 av deltagarna, medan samhällskostnaden är oförändrad för resterande 25 deltagare.**

En kontroll av alla deltagares eventuella försörjningsstöd månaden efter avslut ur projektet jämfört med inskrivningsmånaden visar att det inte skett någon större förändring av totalkostnaden under projekttiden. **12 hade försörjningsstöd efteråt, jämfört med 14 före inskrivning.** Totalt 103.000kr utbetalades månaden efter utskrivning jämfört med 106.000kr vid inskrivning.

Orsaker till minskat behov av försörjningsstöd:

- ytterligare en har fått deltidsarbete
- beslut om sjukersättning
- sjukpenning istället för arbetslöshet
- ändrad familjesituation

Exempel på orsaker till ökat behov av försörjningsstöd:

- partnern har blivit arbetslös
- egen sjukskrivning men utan rätt till sjukpenning
- egen sjukskrivning upphört och man väntar på beslut om a-kassa

Samtidigt har samarbetet mellan socialtjänstens handläggare och vårdcentralen ökat i flera ärenden, vilket påverkar möjligheten att ge rätt stöd i rätt tid. Flera av deltagarna har också blivit mer aktiva och positiva i vardagen, vilket är exempel på friskfaktorer som påverkar möjligheterna till förändring enormt mycket. Flera av de deltagare som hade behov av oförändrat eller ökat försörjningsstöd angav ändå betyg 10 (max positivt värde) för projektet och/eller att livssituationen förbättrats genom projektet.

Vilka intäkter och minskade kostnader kan vi nu se av projektet utifrån ovanstående resonemang?

5 x 270.000kr	1.350.000kr (vid arbete heltid)
2 x 100.000kr	200.000kr (vid arbete på deltid)
20 x 40.000kr	<u>800.000kr</u> (vid förbättrad hälsa eller livssituation)
Totalt	2.350.000kr

Denna summa kan jämföras med projektkostnaderna enligt ovan om totalt 1.203.820kr.

Slutsats 1: projektet förefaller vara lönsamt för samhället redan efter mindre än ett år

Erfarenheten är att de flesta av dessa intäkter är bestående och t o m accelererande medan insatsen varit en engångskostnad. Om deltagarna stannat i utanförskapet skulle dessutom kostnaderna för utanförskapet ha accelererat. Att räkna på oförändrade intäkter de kommande åren är därför en försiktig bedömning.

Intäkter år 1	2.350.000kr
Projektkostnad	- 1.203.820kr
Intäkter år 2-3	<u>4.700.000kr</u>
Totalt på 3 år	5.846.180kr

Slutsats 2: på 3 år beräknas projektet generera en samhällsvinst på närmare 6 milj kr

En grov uppskattning av hur vinsten under dessa 3 år fördelar sig, om fördelningen stämmer med ovan nämnda beräkningar av Ingvar Nilsson, är följande:

Jönköpings kommun 2,46 milj kr (försörjningsstöd, missbrukarvård, stödinsatser för personer med funktionshinder mm)
Landstinget 1,17 milj kr (besök på vårdcentraler och öppenvård psykiatri, medicinering mm)
Försäkringskassan 1,52 milj kr (ersättningar, handläggning mm)
Arbetsförmedlingen 526.000 kr (handläggning, utredning, anställningsstöd mm)
Rättsväsende och övriga 175.000kr

Detta uppnås alltså genom en insats under 2008-2009 på totalt 1,2 milj kr
Dessutom tillkommer ökade skatteintäkter och produktionsvinster.

Slutsats 3: denna form av samordnad rehabilitering förefaller ge en stor vinst för alla berörda

5. Kvinnoprojektet

Målgrupp: kvinnor med långvarigt beroende av försörjningsstöd

Samhällskostnader för projektet:	
330.000kr	Samordningsförbundet 2008
360.000kr	Samordningsförbundet 2009
1.200.000kr	Jönköpings kommun 2008
1.200.000kr	Jönköpings kommun 2009
<u>200.000kr</u>	Övriga kostnader
3.290.000kr	Totalt

Av 96 deltagare under perioden 080201-090630 har 48 avslutats och gett sitt samtycke till registrering för analys av resultatet. Projektet fortsätter till februari 2010.

Angående försörjning direkt efter avslutad insats svarade 6 st av dessa 48 att de fått arbete utan subvention, varav 2 st deltid i kombination med studiemedel. En uppgav arbete med subvention. 8 st uppgav studiemedel.

090730 har totalt 13 av de 48 fått arbete, bl a personer som studerade vid avslut ur projektet. Vid en kompletterande avstämning 090730 ger projektledaren ett exempel: en av deltagarna kom till Sverige 1989 och har inte haft anställning i Sverige en enda timme innan hon fick arbete genom projektet.

En kontroll har gjorts av **behov av försörjningsstöd** efter utskrivning jämfört med före inskrivning. Av de 48 avslutades 8 p g a behov av fortsatt vård och behandling eller för att de väntade barn. De som behöver fortsatt vård har oftast oförändrat behov av försörjningsstöd tills man kan se resultatet av den nya insatsen. Deltagare som går hem med föräldrapenning får i och för sig minskat behov av försörjningsstöd en period, men utan att man kan uttala sig om ifall det skett någon förändring i livssituationen som påverkar behovet av försörjningsstöd på sikt. Dessa 8 har därför inte följts upp extra.

Behov av försörjningsstöd för övriga 40 avslutade deltagare kontrollerades dels den månad då de skrevs in i projektet, dels en månad efter utskrivning ur projektet. Summorna gjordes om till årsbelopp.

Kontrollen visar att deras **försörjningsstöd minskade från 3,7 milj kr/år till 553.000kr/år, en minskning med över 3,1 milj kr/år.**

Dessutom tillkommer de så kallade isbergseffekterna, bl a kostnader för sjukvård, samt ökade skatteintäkter och produktionsvinster.

Detta kan jämföras med schablonsiffrorna på vinsten med lyckad rehabilitering.

Av de olika schablonberäkningarna i kapitel 3 ovan kan målgruppen för projektet lättast jämföras med gruppen ”språksvaga”. I schablonkostnaden 120.000kr/år för dem ingår dock inte isbergseffekter i form av kostnader för sjukvård, försäkringskassa, arbetsförmedling mm. Schablonen 270.000kr/år kan därför anses relevant även för denna målgrupp.

Förutom de 6 deltagare som angav att de försörjde sig helt genom arbete utan subvention vid avslut ur projektet har alltså flera ytterligare fått arbete. 090730 bedöms 10 deltagare ha lämnat utanförskapet helt. För dessa 10 deltagare gör samhället enligt Nilssons beräkningar en besparing med i genomsnitt 270.000kr/år.

Dessutom har flera deltagare fått anställning med viss subvention eller påbörjat studier som bara delvis finansieras av samhället i form av studiemedlens bidragsdel. En besparing för samhället med ca 100.000kr/år för dessa bedöms som rimlig. Minst 8 deltagare bedöms 090730 tillhöra denna grupp.

För övriga deltagare är samhällsbesparingen mer osäker och ej tydligt utredd. Många deltagare har varit stora vårdkonsumenter med diffusa besvär men har nu fått sin sjukdom utredd och har beviljats sjukersättning utan tidsbegränsning. Andra har lidit hemma i det tysta men har nu börjat få bättre stöd från samhället i form av vård mm. Bland deltagarna

finns t ex flera deltagare som har visat sig ha intellektuellt funktionshinder och nu ska få bistånd genom kommunens omsorgsverksamhet. Därmed kan deras självförtroende och livskvalitet höjas avsevärt. Det påverkar direkt deras hälsa i övrigt, familjerelationer mm.

Det finns starka skäl att anta att samhällsvinsterna är stora för många fler än ovanstående 18 deltagare som helt eller delvis kommit till arbete eller studier. Men vi nöjer oss nu med att räkna på dessa deltagare.

Då blir samhällsvinsten per år av Kvinnoprojektet

10 x 270.000 kr	2.700.000 kr
8 x 100.000 kr	<u>800.000 kr</u>
Totalt	3.500.000 kr

Detta jämförs med den totala projektkostnaden enligt ovan, 3.290.000kr.

Slutsats 1: projektet förefaller vara lönsamt för samhället redan efter ett år

Erfarenheten är enligt Nilssons utredningar att de flesta av dessa intäkter är bestående och t o m accelererande medan insatsen varit en engångskostnad. Om deltagarna stannat i utanförskapet skulle dessutom kostnaderna för utanförskapet ha accelererat. Att räkna på oförändrade intäkter de kommande åren är därför en försiktig bedömning.

Intäkter år 1	3.500.000kr
Projektkostnad	- 3.290.000kr
Intäkter år 2-3	<u>7.000.000kr</u>
Totalt på 3 år	7.210.000kr

Slutsats 2: på 3 år beräknas projektet generera en samhällsvinst på över 7,2 milj kr

En grov uppskattning av hur vinsten under dessa 3 år fördelar sig, om fördelningen stämmer med ovan nämnda beräkningar av Ingvar Nilsson, är följande:

Jönköpings kommun 3,0 milj kr (försörjningsstöd, missbrukarvård, stödinsatser för personer med funktionshinder mm)

Landstinget 1,44 milj kr (besök på vårdcentraler och öppenpsykiatri, medicinering mm)

Försäkringskassan 1,87 milj kr (ersättningar, handläggning mm)

Arbetsförmedlingen 649.000 kr (handläggning, utredning, anställningsstöd mm)

Rättsväsende och övriga över 216.000kr

Detta uppnås alltså genom en insats under 2008-2010 på totalt 3,3 milj kr

Dessutom tillkommer ökade skatteintäkter och produktionsvinster.

Slutsats 3: denna form av samordnad rehabilitering förefaller ge en stor vinst för alla berörda

Formen för rapporten antogs av förbundets styrelse 090831.

Slutliga justeringar av formuleringar gjordes 090917. /Peter Hedfors, ansvarig tjänsteman